

WOENSDAG 10 JUNI 2026 | NUMMER 12

katholiek nieuwsblad

Aperite portas Redemptori

MENS BOVEN MACHINE
THEMANUMMER: PAUS LEO'S AI-ENCYCLIEK

interview

'Op zoek naar de verloren mensheid' met Odysseus op een bijzondere tentoonstelling

DOOR SHIRLEY COTTAAR

Met de tentoonstelling en het boek *Odysseus en de verdrinkenen en de geredden* slaat Elisa Pesapane met haar tekeningen een brug tussen de klassieke oudheid, literaire werken, Rome en het heden.

Jaren geleden speelde Pesapane met het idee om een eigen Odysseusverhaal te maken, geïnspireerd op het 26ste canto van Dante Alighieri's *Inferno*, waarin Odysseus voorkomt. Corona bracht stilstand – tot anderhalf jaar geleden, toen het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden lucht kreeg van Pesapanes idee. Het museum bood haar een samenwerking aan, maar daar bleef het niet bij. Pesapanes wegen leidden ook naar Rome. Het Koninklijk Nederlands Instituut in Rome (KNIR) verkoos haar tot *artist-in-residence* 2025-2026 voor haar research. In het Gregoriaans-Etruskisch museum van het Vaticaan vertelt Pesapane over de totstandkoming van haar project.

steken er goed tegen af. "Op de Haagse kunstacademie raakte ik teleurgesteld omdat docenten niet waren gediend van mijn 'flirt' met de klassieken", vertelt de kunstenaar. "Ze waren van mening dat dit

'In Italië zijn de klassieken overal aanwezig in het dagelijks leven'

mij zou belemmeren in mijn ontwikkeling. Ik vond dat onzin. Het voelde niet fijn toen ik te horen kreeg dat ik waarschijnlijk te veel kerken van binnen had gezien in mijn jeugd en daarom een verstoord beeld had van hoe een schilderij eruit moest zien." Deze onplezierige herinneringen komen nog wel eens naar boven als Pesapane bijzondere Romeinse plekken bezoekt. "Dan denk ik: de klassieke oudheid is zo geweldig en verrijkend voor je geest." Haar ogen knipperden vrolijk. "Gelukkig kon ik deze passie wel delen met onderzoekers van het KNIR." Pesapane is van mening dat de klassieke oudheid vrij spel geeft aan

FLIRT

Van jongs af aan kreeg Pesapane de klassieke oudheid met de paplepel ingegoten. Ze groeide op in een Nederlands-Italiaans gezin. "Hoewel ik geen gymnasium heb gehad, kwamen de klassieken toch tot mij. In Italië zijn die namelijk overal aanwezig in het dagelijks leven. Mijn tante was antiquair en las elke avond voordat zij ging slapen over Pompeï. Ik ben er heel Italiaans uitgekomen." Ook haar kleding laat dit zien: de kunstenaar is meer 'extravagant Italiaans' dan gewoontjes. Anders dan de voor haar zo kenmerkende zwart-witportretten draagt ze veel kleur: lichtblonde haren, een lange jas met luipaardprint en goudkleurige sierraden. Feloranje gelakte nagels

ironie en de fantasie. Dat is volgens haar hard nodig in het dagelijks leven, waar de omstandigheden niet louter bestaan uit zwart-witkwesities, maar waar ruimte is voor meer. "Fragmenten uit verhalen van de klassieken kunnen gewelddadig zijn, grotesk of hilarisch met enge of gekke toestanden. Maar tussen de regels door barst het van de ironie. Juist dat mis ik in het Nederland van nu."

MODELLEN

Niet alleen Rome, maar ook Umbrië speelt een grote rol in het kunstproject. In de Italiaanse regio waar Pesapane sinds haar jeugd de zomervakanties doorbrengt, vond ze op de camping de modellen die ze gebruikte voor haar Odysseustekeningen. Aan de rand van het zwembad maakte ze jarenlang foto's en filmpjes van haar eigen kinderen en Italiaanse vrienden, die afgebeeld zouden worden in haar tentoonstelling en boek. "Ik kies graag een traditie of een decor van waaruit ik mijn kunst maak. Dat is wel een constante die je telkens terugziet in mijn werk. Bewust heb

Elisa Pesapane: "Bewust heb ik kinderen gekozen voor de rol van Odysseus, omdat het verhaal gaat over nieuwsgierigheid."

Tekeningen van Elisa Pesapane uit 'Odysseus en de verdronkenen en de geredden'.

ik dit keer kinderen gekozen – mijn eigen zoontjes – voor de rol van Odysseus, omdat het verhaal gaat over nieuwsgierigheid. Kinderen zijn dat bovenal."

STATIES

In de tekeningen is te zien hoe Odysseus op reis gaat met een moderne plastic bezem (een typisch Italiaans voorwerp) en zijn bemanning, die onder meer bestaat uit zijn broer, een vertaalster, een ober en een gezin. "Ze gaan op zoek naar de verloren mensheid, waarbij ze allerlei gevaren tegenkomen op hun weg, in de vorm van monsters." Voor de Leidse museumzaal koos Pesapane een decor met metershoge uitvergrotingen van veertig tekeningen die horen bij veertien reisetappes. Net als

bij de staties van de kruisweg draagt elke tekening een titel met een werkwoord. Deze actie heeft te maken met de nieuwsgierigheid. In de ruimte zullen de staties met verschillende materialen en door Pesapane zelf uitgezochte Etruskische museumstukken worden aangekleed tot één caleidoscopische installatie. Het verhaal, een mythologisch sprookje, is te lezen in het gelijknamige boek, dat Pesapane tijdens haar verblijf in Rome heeft geschreven.

MAGIE EN TROOST

Pesapane: "De veertien titels en tekeningen vormen een ritmische vertelling van de reis van Odysseus, net als op de wanden in de Etruskische

necropolen. Dat de Etrusken bekend waren met Homerus zie je duidelijk terug op vazen en urnen." Tussen de vitrines van het Gregoriaans-Etruskisch museum wijst de kunstenares naar objecten die ze gebruikte bij het tekenen: "Grillige handschriften, motiefjes, de Etruskische humor en hun ontroerende portretkunst hebben mijn potlood zeker gestuurd." De kunstenares heeft die fascinatie voor Etrusken altijd al gehad. Op meerdere plaatsen, zoals in musea, een grafheuvel in Tarquinia of in de natuur, gaven ze haar het gevoel dat tijd en ruimte elkaar

kunnen overstijgen. Dit was voor haar niet alleen magie, maar tegelijkertijd een troost. "Etrusken gebruikten dieren als symbolen", vertelt ze. "Watervogels zijn bijvoorbeeld de boodschappers tussen de wereld en het hiernamaals. Daar heb ik, net als de Etrusken, wel iets mee. Jaren geleden heb ik tijdens de zwangerschap mijn tweeling verloren. Een half jaar later stierf mijn vader en daarna mijn leermeester." Thuis in Nederland hangen in haar woonkamer twee kruisjes die Pesapane heeft gekregen van de parochie na het overlijden. "Ik vond dat zo'n

ontzettend liefgebaar van de mensen uit de kerk." Ze heeft deze kort opeenvolgende verlieservaringen kunnen ombuigen tot een positieve levensinstelling. "Je moet wel, anders overleef je het niet." Net als haar Odysseus, die zichzelf na zijn reis ook opnieuw moet uitvinden. "Mijn overleden dochtertjes hebben mij zeker iets geleerd in het leven. Ik kan beter met verlies omgaan en ik heb geen angst voor de dood. Ik heb geleerd om dingen te accepteren zoals ze zijn. Ik kan heel blij worden van momenten zoals hier nu in Rome." Daarom zal de kunstenares in de toekomst zeker terugkeren naar de Eeuwige Stad. ●

Pesapane kreeg op de kunstacademie te horen dat ze 'te veel kerken had gezien' en daarom niet wist 'hoe een schilderij eruit moest zien'

De tentoonstelling Odysseus en de verdrinkenen en de geredden is van 11 juni tot en met 1 november te zien in het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden. Zie rmo.nl voor meer informatie.